

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻՍՅԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ቆሀሊኒቴተኒኒቴርባርጉ ሰሊርቲ

ጸሐፊው ሲሆን ደረጃው 14 ሆኖ ታሪክ 1868

ᐅᐅᐅ 840

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 14 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Գաղղղիյ կառավարութեան կուսակից օրդպիրներէն ոմանք կըշարունակեն քարոզելու թէ խաղաղութիւնը շատ ապահով վիճակի մէջ կը գտնուի . և իսրեանց զուլայածը հաստատելու համար Վարդէոն խալսեր լծուլայ քաղաքին մէջ ըրած խաղաղասիրական ատենախօսութիւն յառաջ կը բերեն և կը մեկնեն զայն իրենց նպատակին համեմատ . Վարձեալ մօտիւ տը Լիայն պաշտօնէին՝ Բերիկէօ քաղաքը արտասանած ատենախօսութիւնը յառաջ կը բերեն , որուն մէջ եւ կամարից անտուշօ ըսաւ . «Խաղաղասէր ըլլալու իրաւունքը և պարտաւորութիւնը ՚ի վեր քան զամնայն հզօրներուն կը վերաբերի . արդ յայտնի է թէ Գաղղիան զօրաւոր է իւր զօրաբանական բովը , զօրաւոր է իւր զէնքերով , հզօր է դրամով և հայրենասիրութեամբ , Լիմն մարդ գիտէ թէ սքանչելի կերպիւ պատրաստուած է պատերազմի համար . բայց սիրելի է ինձ ըսիլ թէ միանգամայն սքանչելի կերպիւ պատրաստուած է խաղաղութեան օգտակար վաստակոց համար : Խաղաղութիւնը տեղական պիտի ըլլայ , վաթնգի Լեւրդպան հարկաւորութիւն ունի անորմէ , վաթնգի կայսրը կը փափաքի հաստատուն պահել զայն , վաթնգի Գաղղիան իրնայ տանը զխաղաղութիւնը տեղահար համարուելու երկիւղ չունենալով , վերջապէս քանզի տէրութիւններէն և ոչ մէկը ինչպէս որ ըսաւ կայսրը , պատճառ է . օգուտ մի չունի խաղաղութիւնը խռովելու » :

Եթե Գաղղիոյ կառավարութեան և իւր կողմնապահ լրագրաց մէկ մասին խօսքին նայիմք, որոց զխնամորը ՎՆ-Լիկէ-Դիօնէլ օրագիրն է, Եւրոպիոյ վիճակը հանդատութեան մէջ կը գտնուի, խաղաղութիւնը անփնայ պիտի մնայ և պատերազմի երկիւղուհեանալը տղայամտութիւն է :

Բայց դժբաղդաբար Փարիզի Բեյի օրադիրը՝ որ
Քննիչի Կոնսուլին՝ պէս կէս պաշտօնական օրադիր

起起起起起起起起

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՈՍԿԵՓՈԽՈՒԹՅԱՆ (1)

Ոսկեփոխուրիսնը, բրայսկան նիւրերէ, բնալուծական գործողութիւններու օգնականութեամբ շատ գաղտնիքներով հասարակ կամ արժողութիւն չունեցող մեղադրները, ուրիշ ազնիւ մեղադրներու փոխարին արհեստն է :

Հաւանական է որ նախնի ազգերուն մէջ, մետաղ-
ները հալելու եւ փորձելու ժամանակը, զարմացան
ան երեւոյթներուն որ առ զործողութեանը կը միանո-
ւին . եւ դիտելով որ այլեւայլ մետաղներուն խառնու-
մը, ուրիշ զոյնով կոյտեր կըյօրինէ, զոր օրինակ
սղինձը եւ գինըր ՚ի միասին խառնուած մը կըկազմեն
որ ոսկիի նմանութիւն ունի, կարծեցին քի կարելի է
մետաղ մը ուրիշ մետաղի փոխել :

Զեղխուսիրանք ու զարգը ծաղկավորող մեջ առեցնալով, շատ ունիլ ու արժաք ձեռք բերելու մոլուրիսնք վաղ հաստատեց ու տեքցանք մէ պ ստճառեց սակաւագիւտ մետաղներէլ ուրիշ քիչ արժեքով ու առելի հաւարակ մետաղներէլ զտելու հնաքք մը գտնելու :

Նույն ժամանակը՝ ի սրբոյ երկարակեցութեան ծնա-
ցանկութեան յոյս մէկ համօրեմ զարման մը զտնկու-
ամեն խօսութիւններու դէմ, որ ձերութեան տկարու-
թիւնները յերեցցնելու մատաղանալու ու կեանքը
երկարելու հնարք մը քլայ :

Այս զանազան յոյսերուն գործադրութեան բարձր նպատակը՝ քանի մը զիտուններու փոյրը եղան . ո-

(1) ԼՂԽ հետաքրքրական պատմություններ Կահիրեյի
 յուզարկեցաւ մեղ ' հրատարակուի թիւն :

մին է , անոր զրուցածին Հակոտակը կըպնդէ . և
կըսէ թէ Նարոպիոյ կացութիւնը այնպէս խռովեալէ
որ պատահալով միայն կրնայ կարգադրել զայն :

Այս երկու կէս պաշտօնական գլխաւոր լրագրաց
և իրենց համաժողովներուն իրարու հակառակ
գրուցածներուն մէջ անշուշտ դադարիք մը կայ,
նպատակ մի կայ, զոր փնտռել և բացատրել հարկ
չեմք համարիր. բաւական է յոռաջ բերել թէ
գրելով բոլոր Նշարագիտ ժողովուրդները պատեալ
մի մը հրատարակութեան կըսպասեն ամեն օր և այս
պատճառաւ ընդհանուր առևտուրը, արուեստները
և երկրագործութիւնը ցաւալի վիճակի մը մէջ կը
դանդաղեն ճիշտ միևնոյն եղանակաւ՝ որ պատեալմը
իրօք իսկ հրատարակուած ըլլար ։ Այս կողմա-
նէ նոյնիքն եկամտից տեսուչմօսիւ Այս կըխոս-
տովանի թէ Պաղլեան սքանչելի կերպիւ պատրաս-
տուած է պատեալմի համար. չկրնար ուրանալ ան-
շուշտ թէ միւս մօծ տէրութիւններն ևս ոչ նուազ
սքանչելի կերպիւ պատրաստուած են ի պատեալմ
մանաւանդ Բարսիան և Սուրիան. արդեթէ խաղա-
ղութիւնը տևողական պիտի ըլլայ, եթէ պատեալ-
մի երկիւլ չկայ, ինչ կընչանակեն ուրեմն այս ա-
հագիրն պատրաստութիւններն, այս զինուորական
մեծածաղկաւ շարժումները, այս սոսկալի ծախքերը, ու-
րոնք անզոյ և ժողովրդոց տունը կըկործանեն,
նշով այս պայմաններով տևողական պիտի ըլլայ խա-
ղութիւնը, միթէ հազար անգամ նախամեծար չէ-
պատեալմը ։ Անտարակից նախամեծար է, ինչպէս
որ շատ լուրջ իրենք կըգրուցեն, վասնից պատեալ-
մը ո՛ր և է կերպիւ և առ առաւելն Չ՝ ճամուռն
մէջ պիտի որդէ քաղաքական անմասնաճար խորհրներն
ըլ, ու Նշարագիտ հասարակչութիւնը ինչպատ
հզօրագունին վերահաստատելով, կատարեալ և տևո-
ղական խաղաղութիւն մի պիտի շնորհէ աշխարհին ։
Իսկ այժմեան խաղաղութիւնը՝ եթէ կրնամք այս
անունը տալ անոր, ընդհանուր վիշտ մըն է, տիւ-
ղերական անհանգստութիւն մի, տագնապ և նեղու-

րոնք իրենց վարդապետութիւնը այլ եւ այլ կերպարաւորեցնելով ու շատ ծածուկ համեմատութիւններով կրտսարածէին :

Լըկարժեին քէ մետաղներուն փոփոխութեանը հա-
մար միջնադրի մի կարօտ էն . որ ինքնին ամեն հիւ-
թանիւթներուն հիմն ըլլալով , մարմինի մը զանազան
մասունքները լուծանելու գորութիւն ունենայ :

Այս ընդհանրական լուծումի քաղուածքին գիտը (monstrum universale) որ նոյն ժամանակ զօրութիւն մը ունենալու կարող ըլլալու էր մարմինին ամէն հիւսանդութեան սկիզբը մարբէլու ու կեանքը նորոգելու (lapis philosophorum) քար փիլիսոփայական կոչուեցաւ . անոնք որ ճարտարագոյն էին այս գիտութեան մէջ՝ Տեղեակք անուանեցան :

Որքանի քիչ լատինի էր այս գաղափարը՝ զոր նույն ժամանակահատվածները իրենց փաթեթերին վայելած էրեն-
նությունով կրկնապատկերում, այնչափ անելի իրենց գի-
տությունները կերպարանքներ ու նմանություններ տալով
պայարանային կաշխատելին :

Եւ լետոյ ուրիշ պատճառ-աւ մը եւս՝ այսինքն ի-
րենց գաղտնիքն Անտեղեակներէն քաղուցանելու ղի-
տաւարութեամբ , ոսկեփոխները տրոշեցին բոլորովին
այս ընթացքը բռնելու :

Հյալսնի երեսելիներուն մէկը կը կարծէ՝ քէ նաեւ
Հրմեսը, Ս.Ուոպիսի սրղին՝ շատ մը բնաշխարհաբան,
մոգութեան ու ոսկեփոխութեան մոտեաններ զրաժ է.
Եւ յոյս առնոց քուականը լետնազոյն է :

Սկզբից է, որ բնալուծությունը ու ոսկեփոխությունը
երմեսեան արուեստ ալ անուանեցաւ :

Աճերկբայական է, որ նախնի եգիպտացիները բը-
նականաբեան ու մետաղագործութեան վրայ մասնա-

Թիւն , որոնք ուրիշ կերպիւն պիտի չկրնան անհետ
ըլլալ բայց միայն ճախատամարտ զարկուածով մի .
զոր ամեն մարդ կըղզայ և կըգուռակէ ։ Ի՞նչպէս ,
« Իսպաղի կըտեսնէ , կըսէ զաղցիացի լըսղիւր մը ,
որ Վաղղիան և Բրուսիան իրարու առջև կայնած են
ձեռքերնին իրենց սուրին երախակալին վրայ դրած ,
Բրուսիան ինքնիրեն ըսելով՝ Եպստէնք որ Լատո-
վայի պատերազմին մէջ ձեռք բերուած յաղթութեան
զարնիները հասունանան՝ իսկ Վաղղիան ինքնիրեն
ըսելով՝ Եթէ Թոզ տանք որ հասունանան և ծաղկին-
փորձանք մի , քաղաքայինով աթըրու մի պիտի բերենք
ղլուխնուս , որ 1815ին Վաթըրլուի մէջ պատահած
փորձանքէն ոչ նուազ արկտալի պիտի ըլլայ ։ Եր-
կուքն ալ իրաւունք ունին . քանզի Բրուսիոյ կոռա-
վարութեանը հարկ է սպասել , որ իւր վերջին պա-
տերազմին յաջողութիւնները իրենց ամեն պտուղ-
ները տան . ինչպէս նաև հարկ է Վաղղիոյ կոռա-
վարութեան և բոլոր Եւրոպիոյ՝ չթողուլ որ այս
հունձը հասունանայ՝ ,

Լյս ամեն ղրածներնէս յայտնի կըտեսնուի, թէ
Խրոյկիլի քաղաքական հորիզոնը թամաշք ամպերով
բեռնաւորեալ է, որոնք՝ փոթորիկ կըսպառնան :

Սպանիային հասած հեռագրական լուրերը շատ ծանր են ։ Վատիքսի մէջ ապստամբական շարժում մի տեղի ունեցաւ , որուն մասնակից եղան նաւատորմը , զին նաւաստիքը և զօրքը ։ Աքսորեալ զօրապետները վերադարձան ե . ապստամբութեան գլուխը անցան ։ Պաշտօնից նոր խորհուրդ մի հաստատուեցաւ , որուն կընախագահէ մօսիւ Վոնշա ։ Աքսորի թէ Սպանիոյ թաղուհիին իւր քթոռէն հրաժարուեր է ։

ՎԷՀաստատան են Թէ Լինդըիոյ կառավարութիւնը ,
Պաղըիոյ ու Բրուսիոյ մէջ պատահելու պատերազմը
անհրաժեշտ համարելով, բանախօսութիւններ բացած
է Խոսիւիոյ , Պէլճիդայի , Հուանտայի և Օսկիէ-
րիի կառավարութեանց հետ , չէզոք տէրութեանց
զաշնակցութիւն մի (լիկ տէ նէօթր) կազմելու հա-
մար : Լայս չէզոք տէրութեանց երկրին ամբողջու-

ևոր ծանօթութիւններ ունեին . բայց անյայտ է ոսկե-
փոխութեան սկիզբը անոնցմէ ըլլալը :

Յոյներուն մէջ բանի մը գիտուններ եզիպտական գրերէն սորված, անոնց բնաւորութեան վրայ տեղեկութիւններ ունեին :

Յետոյ հռովմայեացոց մէջ ալ մոգութեան, ոգիտե-
սութեանց մտախոհութիւնները եւ մանաւանդ ոսկե-
փոխութեան ճանաչողութիւնը տարածուեցան : Գո-
հոթիւն կայսերական բռնութեանը, որ զգուսն գի-
տունները կը ճակատէր, անխորդապաշտութիւնը շատ
լատաշաղկիմութիւն գտան :

Հովանայեցոց զարդասիրուքինը եւ ոսկիի համար՝ ունեցած սաստիկ ցանկութիւնը՝ իրենց սերը այդ արճեստին վրայ կըբոբբորեր . որով կըկարծէին քեանմիշտպէս ոսկիի կոյտներ պիտի գտնեն : Արդեւ Քայիկույա ոսկեգոյն գառիկէն՝ ոսկի Ընէն փորձեր եր :

Դիտկողնախանութ՝ անոր հակառակը հրամայեց այլեւ
բոլոր եգիպտական զորքերը որ բնալուծութեան ու-
սակիի եւ արծաթի վրայ կրթօսեին :

Նոյն ժամանակը ոսկեփոխուրեան վերաբերեալ
լատ գործեր գրուեցան, որ սխալաբար նախնի ժա-
մանակուան անուանի մարդոցո նկատարուեալն ինք-

յիս Տեմոքրիի ու Հերմեսի անունով շատ մը գլխ-
աւանդներ տարածուեցան, որոց բուն հեղինակները
զգիպաւորսի եւ Սոքրատեսի քաջամարտիկ իւր քե-

հեն անապատականներն էին, որոնք այլաժանգիւղացիներով ու խորհրդական եւ նշանական կերպարաններով ապտած լիկիտուիստական բարձր մակարդակի վրա էին հասնում։

ամբան կրցուցնեին, որ յայտնի պիտի առնուցնորդեր։
Վերջին Արաբացիներն ալ բնապոծութեան ու ոս-
կիսխտութեան աշխատեցան. ուրերորդ դարուն մեջ

տէ օլտն սուլարը տըլարը տեօրմէք, վէ սօքարըլարըն թաթհիլինէ տայիր վարը օլտն թէնդիհաթ հաքքընտայ իհմալ վէ միւստմէհա իթմէք միսիլլիւ խոստուաթտայ՝ թէնդիհաթը մուհարրէրէյէ մուլայիր պիր կէօնա հարա. քէթ խոն օլտր իսէ, «Ճեգա քանուհնամէյի հիւմա. յունըն» իրի եիւղ էլլի տէօրալինձի մատտեօնտէ միւն. տէրիճ օլտըղը վնջիլի պիր պէյաղ պեշիլթոնէ՝ պէշ պէշ. յաղ պեշիլլէ քատար ձեղայի նարտի ակալլիլլէ միւհա. զաթ օլտնամար տըր :

Կէ. Սօքարըլար միւսր վէ ուպուրէ մանի վէ հայիլ օ. լան պիլ ձիւմէ խոստուաթտան խալի վէ պէրի օլտնաք վէ պաղը էննաթըն մանաթիլլի մահսուսելրի իչուն էմ. լաք սահիլլիլլէ եէկ ձիւմէ օլտար սօգաղլարտան եէր զապթ իթմիլրի քալիլին մէն իթտիլիլլէ տիր :

ԿՅ. Էշտ վէ հալապէ տայիր՝ վէ թապալ վէ ֆըշը վէ զնայիլ վէ սերէթ վէ սայիր քապլարայ քօնըլան սեպէ՝ վէ մեյվէ վէ պալըք միսիլլիւ մեթիլթոն միւ. թետայիր նեանելրին ձիւմէսի հոլ իւզերլիլլէ վաղ օ. լընմատը մեմնու՝ օլտըղընտան պուհա մուխալիթ հարա. քեաթ խոն օլտր իսէ «Ճեգա քանուհնամէյի հիւմա. յիւնըն» իրի եիւղ էլլի տէօրալինձի մատտեօնտէ մու. հարրէր օլտըղը վէճիլլէ պիր պէյաղ պեշիլթոնէ՝ պէշ պէշ. յաղ պեշիլլէ քատար ձեղայի նարտի ակալլիլլէ միւհա. զաթ օլտնամար տըր. վէ միւրէրրէրի հարրընտայ տալիս քանուհնամէյի մեղքիլլին սերլիլլէ մատտեօնտէ մուհարրէր օլտըղը իւզիլ ձեղայի նարտի իրի քաթ ակալ օլտնամար տըր. վէ միւխանէ վէ քահիլլէ վէ պու միսիլլ. լիւ էննաթըն սահիլլէ՝ րոխտաթ թաշիլլէ իթմիլլէրէ՝ սօ. քարարայ սանտալիլլէ վէ խիլիլլէ վաղ՝ խոնէր միւլթիւ. իրիլլիլլի օրայայ ձեմ իթմիլլէրի մեմնու՝ օլտըլլէ, պու միսիլլիւ հարաթիլ խոն օլտր իսէ «Ճեգա քանուհնամէյի հիւմա. յիւնըն» իրի եիւղ էլլի տէօրալինձի մատ. տեօնէ թապլիլլէ պիր պէյաղ պեշիլթոնէ պեշիլթոն պեշիլլէ քատար ձեղայի նարտի ակալլիլլէ միւհա. զաթ օլտնամար տըր :

(Մնացորդը յաջորդ բութով :)

ԱՐԳԱՅԻՆ

ՔԱՆԻ ՄԵ ԽՕՍԲ

ՄԵՐ ԱՁԳԻՆ ԱՐԳԻ ՎԻՃԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Այս վերնագրով փոքրիկ տետրակ մի հրատարակուած տեսանք, զոր մեծ ուշադրութեամբ կարդացինք. Ազգասէր հեղինակը՝ որ իւր անունը դաղանի պահէ իւրեք, կը քննէ, և թշուառ ու ցաւալի կը գտնէ զայն : Այս տետր և առաւելալ կարգութեան պատ. ճառը տղիտութիւնն է. որուն դարաւոր գերութեան նէն աղատելու համար, պէտք է կըսէ, կըթուիլին զաստիարակութիւն, դպրատանց բարեկարգութիւն և ուսմանց ծաւալումն բոլոր Հայոց մէջ :

Հիշեալ պատուական տետրակին հեղինակը լաւ կը ճանաչէ թէ ազգին մէջ գոյրատուններ հաստատել և ուսումը ծաւալել միաբանութեամբ և դրա մով կը լլայ. բայց դժբաղդաբար երկպառակութիւնը և աղքատութիւնը ի վաղուց հետէ կը տիրեն մեր վրայ : Ուստի տետրակին հեղինակը բարենախանձ ողորմ. կը յորդորէ զբոլոր հասարակութիւնը, որպէս զի ազգակործան երկպառակութիւնը թող տալով՝ և կրօնական հակառակութիւններէ ու վէճերէ հեռա. նալով, թէ՛ բուն հայերը և թէ՛ կաթոլիկ ու բողոքա. կան Հայերը՝ ամենքն ալ իրիւ մի ազգ սիրով և միա. բանութեամբ իրարու հետ կապուին և ընդհանուր ազգին յառաջդիմութեանը նպաստամտոյց ըլլան : Իսկ դրամ ճարելու մասին գալով, երկու միջոց յա. ռաջ կը բերէ. առաջինը՝ ինչպէս արգէն ազգային լրագիրները քանի քանի անգամ առաջարկեցին, կը. սէ, Հայ հասարակութեան մարդ գլուխ փոքրիկ տուրք մի առնել և անկէ գոյացած գումարով՝ ազ. գային ընդհանուր դաստիարակութեան պէտքերը հոգալ : Եթէ այս միջոցը չյաջողի, յայնժամ հարկ կը լլայ, կըսէ, ընկերութիւններ կազմել և անոնց միջնորդութեամբ դաստիարակութիւնը և ուսմանը ծաւալել ընդհանուր ազգին մէջ :

Տարակոյս չկայ թէ ամեն ազգասէր և ուսումնական անձինք իստ օրինաւոր պիտի գտնեն երիտասարդ ու ազատամիտ հեղինակին առաջարկութիւնները. սակայն միանգամայն տարակոյս չկայ թէ այս ազգ. օգուտ առաջարկութեանց գործադրութիւնը՝ եթէ անկարելի չէ, զոնք ամենագիշտութեամբ պիտի ինչոն.

Վասնզի նախ ազգին մէջ միաբանութիւն և սէր չըլլալէ ի դատ, ընդհակառակն ամեն տեղ երկպա. ռակութիւնը, հակառակութիւնը և իրարու դէմ ա. տելութիւնը կը տիրեն և օրըստօրէ աճելու վերայ են : Այս թշուառութիւնը՝ ըստ մեզ Աստուծոյ մէկ պատուհանն է, որ ծանրացած է մեր խեղճ ազգին վերայ. հետեւաբար մինչև որ երկնային ողորմութիւնը չվերնայ կամ քիչ մը չթիւնայ այն, մեր չեմք կրնար ընդհանուր յառաջդիմութիւն մի յուսալ մեր դժբաղդ ազգին համար :

Երկրորդ՝ վասնզի ազգային ընդհանուր Վարչու. թիւն չունիմք օրինաւորապէս կազմաւ. Ստոյլէ թէ Կ. Պօլսոյ ազգային վարչութիւնը, կամ լաւ ևս է ըսել նոյն մայրաքաղաքին ազգային երեսփոխանական ժողովը ինքըզինքը ընդհանուր ազգային ժողով կան. ուսնէ և կը պահանջէ թաւրքաստանի բոլոր Հայոց վերայ իշխել, սակայն որովհետև նոյն ժողովը ընդ. հանուր ազգէն չէ ընտրուած, որովհետև նոյն ժո. ղովոյն մէջ դաւաճարնակ Հայոց, այսինքն Ռուս. քաստանի մէջ գտնուած 50 առաջնորդանիտ քա. ղաքներէ երեսփոխաններ չեն գտնուիր, հարկաւ ազգային ընդհանուր ժողով չկրնար համարուիլ օ. րինաւորապէս. հետեւաբար ընդհանուր ազգէն մարդ. գլուխ փոքրիկ տուրք մի ժողովելու անկարելի կը լլայ :

Այս խնդրոյն վրայօք՝ Արշալուստի 828 թուոյն մէջ երկար յօդուած մի հրատարակած եմք, Աշխիլի Կա. ռալ աշխարհաբարձի մի վերնագրով, որուն մէջէն հետեւեալ մասը արժան կը համարուիմք յառաջ բերել.

«Վէտք է որ, Կ. Պօլսոյ այժմեան երեսփոխանա. կան ժողովէն ի դատ, ազգային ընդհանուր ժողով մի կազմուի ի Կ. Պօլսոյ, բաղկացեալ դաւաճարնական անդամներէ, որոց մէջ իմանալու է նաև Կ. Պօլսոյ, որ՝ ինչպէս յայտնի է, դաւաճար (վիւայէթնեու) կարգը մտած է այժմ. Այս ընդհանուր ժողովոյն պաշտօնը պիտի ըլլայ ազգային ընդհանուր խնդրոց քննութիւնը և որոշումը, ինչպէս են Սահմանա. դրութեան քննութիւնը, Սոյ և Արշալուստի կա. թուլիլոսական խնդրոց լուծումը, աշխիլի ընդհա. նալ աշխարհաբարձի, և ի պահանջել հարկին Կ. Պօլսոյ և Երուսաղէմի նոր Պատրիարքաց ընտրու. թիւնը. և այլն : Այս ժողովոյն պաշտօնը՝ ինչպէս վերը ըսինք, Ռուսքաստանի ընդհանուր Հայ ազգին վերաբերեալ խնդրոց միայն յատկացեալ ըլլալով, կարծեմք որ հազիւ թէ տարին երկու կամ երեք ան. գամ հարկ կը լլայ ղումարուիլ. և տարակոյս չկայ թէ անոր դաւաճարնական անդամները՝ ըստ մեծի մա. սին, Կ. Պօլսոյ բնակիչներէն պիտի ընտրուին. ուր դաւաճարնական երեւելի ու բանիւրուն Հայք շատ կը գտնուին» :

Այս յօդուածը հրատարակելէնս ի վեր գրեթէ վեց ամիս անցաւ. և Կ. Պօլսոյ ազգային լրագրոց և ազգին ուսումնական ու լուսաւորեալ անձանց կող. մանէ դիտողութիւն մի չեղաւ մեր դաւաճարացը վրայօք. ուստի կերեկ թէ մեր դրածները հիմնաւոր և օրինաւոր գտան :

Իսկ ինչ իսկ վերնագրով տետրակին պարունակու. թեանը վերադառնալով, շիտակ կը բաժանանաք ե. րիտասարդ հեղինակին ճշմարիտ ազգասիրութեանը վերայ. իւր եղբայրսիրական զայցմանքը, իւր հայ. րենասիրական վեհ խորհրդածութիւնները և իւր սի. րալիւ յորդորները՝ անշուշտ աչնիւ սրտի մը և լու. սաւոր մտաց արգիւնք են : Երանի՜ թէ քիչկամ շատ տպաւորութիւն ընէին մեր բարեւէր ազգայնոց վրայ :

Ո՛վ Հայեր, կըսէ իւր տետրակին 24 երեսին մէջ, որոն պիտի սպասենք, որոն պիտի յուսանք. օտարէ օրնութիւն պէտք չէ որ սպասենք, մերք մեզի օգնել պէտք ենք. եթէ մերք մեզի չենք օգներ, հապա. ո՛վ պիտի օգնէ մեզ, մեր ոյժը մեր մէջն է. մեր ոյժը մեր մէջը պիտի փնտռենք. ինչ որ առանձին չենք կրնար ընել, եթէ միասնաք, եթէ միաբանիք, մ. ծամծած կրնանք գործել. բաւական է որ կամք ունե. նամք : «Կամենալը կարենալ ըսել է :

Ուրիշ տեղ մը ևս այսպէս կըսէ :

Ո՛վ Հայեր, անտարբերութիւնը մեկի ընենք. զգանք մեր մարդկութեան արժանաւորութիւնը, յիշենք որ մենք ալ Եւրոպացոց պէս բանականու. թիւն ունենք, անոնց պէս աչք ունենք տեսնելու, ու միտք՝ խորհելու համար. յիշենք որ մենք ալ վա. ղեմի երեւելի ազգի մը զաւակներ ենք, յիշենք որ ազգերու պատմութեան մէջ մենք ալ փառաւոր տեղ մը ունենք : Հիշենք որ միմայն ուսուցու, իմելու,

քննադատ համար ստեղծուած չենք. մեր կենքը աւելի բարձր և աւելի վսեմ նպատակ մի ունի, և զազդեցի երեւելի մատենագիրի մը ըսածին համե. մատ, «Եթէ մեզ աւելի մեր ընտանիքիս, և մեր ըն. տանիքէն աւելի մեր հայրենեաց օգտին համար աչ. խառնելու պարտաւորութիւն ունիմք» :

Հառաջ բերուած այս երկու կողմերն մեր ընթեր. ցօշները կրնան դաղափար մի ստանալ յիշեալ բոլոր տետրակին ազգօգուտ խորհրդածութեանց վերայ. զորս ազգին մէջ ևս քան զէս տարածելու և մեր հե. ռաւոր ազգայնոց ևս հաղորդելու համար, մտադիր եմք բոլոր տետրակը հետզհետէ հրատարակել Արշա. լուստի յաջորդ թուոց Բանասիրական մէջ :

Հնդկաստանէն հետեւեալ նամակը ընկալաք ի հրատարակութիւն :

Պատուելի խորագիր Արշալուստի :

Կալիկաթա, 2-14 Օգոստոս 1868 :

«Կախիլի մաց դրութեամբ դուժեցեալ վնաս տէր Հովհաննիսի Արմաշարայ դաւաճար, կամ լաւ ևս է ասեալ արձակակոնդակ անվեղար նուիրակին հայ. կաղնոյ : Իսկ մեք և այժմ ցաւօք սրտի և ըստ մե. ղում նախատեսութեան՝ զմահ ժողովելու նուիրակու. թեանն. . . զի ի հաւաստի աղքերէ ընթերցումք զկատարած նորա ի Բուրայի հնդօրեայ տկարու. թեամբ՝ ըստ բժշկաց ստամոքսի և լեարդի ակտիւ. առանց կտակի և պատուիրանի ինչ :

Բացեալ զարկը նորա և քննեալ զինչսն, գտանեն փոխանակադիր մի հազար Կումբանիոյ ռուբլոյ (4) զոր առեալ ի բէնքէ աստի ի վերայ բէնքին Բուրայու. իսկ պատրաստ դրամ 62 ռուբլիս և 23 Բումաստանի մանր ռուբլիս. (Երոց զերկուսն մեք աստ գնոյ առեալ էաք վասն տեսարանի 10 ռուբլով) զոր վաճառեալ իւրաքանչիւրն 3 ռուբլի և 14 մանր արժէիւ, եղեալ են ի ծախս յուղարկաւորութեանն :

Հիշեալ փոխանակադիրն ըստ օրինաց քաղաքիս՝ ըստորում առ կենդանութեամբ նորին անհատոյց, անկեալ կայ ի մեծի դժուարութեան և վճարի ոչու. մեք, եթէ ոչ օրինաւոր ժառանգաւորի նորուն վա. ւերական վկայականաւ և ոչ առանց ծանրաքննութե. աշխատանաց. ուստի որ ունի զերաւունս պահանջուն թող իմացեալ յարիցէ ի վերաստացումն, զի մի. կորիցէ և այս :

Չկին որոյ հարցանելի է և զայլ գոյնց նորին թէ՛ զուտ ոսկի և թէ՛ զոհարեղէն թէ՛ ուր սուղեալ արդեօք, ըստ մեզ (եթէ ոչ Վասն ի վերուստ մաղ. թանաց կարգացեալ ի վերայ) կամ ի դադարա. նի արկել իւրոյ, կամ ի ցնցոտի բարձ և յանկողինն թափուցեալ. որպէս և զբարեղէնն ի պատառաւորու. ւերեալ, Աստուած յիտէ, ըստ բանին թէ՛ ո՛վ գան. ձէ ո՛վ վայրէ՛. քանզի զաղտնախորհուրդ և երկզա. վիճակ և կեանք նորա՝ յարմար է լեալոր եղեալն է :

Ասացեալ սրբոյն Ոսկերեքանի՝ եթէ ոչ ամառմ, զողորմած մարդն Աստուած կոչեմ : Բայց մեք ընդ. հակառակն զանքնին և զանվայելուչ տուղոս ողոր. մութեան պատճառ մեղաց և կորստանալ մուրդին համարմք, զի փոխանակ խնամոց խրատու գործոց և աշխատանաց, զոգիս և զմարմինս մոլելոց կորուսա. նեն. ո՛ր թէ՛ ուրբանեցի զկորուստ այսպիսի յեղբու. թեամբ տեսեալ մեք և տեսանեմք իսկ, Չասաց Աստուած մարդոյն խարդախանք մուրաւ, այլ քըր. տամք երեսաց ջամբել զկերակուր. արդ այսու նո. րով և բաղմաւ հնացեալ օրինակօք թող զգաստա. ցին ողորմածութեամբ ի տալ և յօգնել որոց արժան է. մանաւանդ Հնդկաստան՝ որ զրկէ զժառանգաւորս իւրոյ հարազատի և շահէ զօտարս խորթորդի. . . . Հանդուցեալս այս ունէր և եցոյց մեղ զքանի մի կա. պոյթ յալինթ («Երկում») որոց միոյն 300 ռուբլի (3300 զուրուշ) զին հատուցաք, ոչ ետ մեզ՝ ասելով թէ կամի ածել զայն յիշմածին ի նուէր վեհափառ կաթուղիկոսին, յորմէ ծայրագոյն շնորհաց ակնունքս :

Եկեցոյք այժմ յառանձինս նորա. որում հար. ցաքանեալ քահայային Բուրայու թէ յօժարէր ունիլ զսուրբ հաղորդութիւն, հաւանի և ընկալնու. զայն. բայց ի փոքու պահեալ ի բերանն՝ թքանէ ի բաց, ոյր վասն և քահայայն խղճահարեալ զրկէ. զնա ի վերջին օժմանէ և հասարակ պաշտամամք յանձնէ զգին հոգոյ, պատուիրանաւ այլ ոչ յարիցէ :

(1) Տասնեակի հազարս պոստու :

Զմիռնիա, 14 Սեպտեմբեր :

Մեր ընդհանուր կառավարիչ փեսմա. խոնարհ փաշան, որուն մարդատիրական զգացումները յայտնի է աժնետուն, ցանկալով անձամբ տեսնել և խմանալ տեղի և անընդմիջական ջերմին վիճակը որ քանի մը ամիս 'ի վեր կըտիրէ Անատոլի մէջ, Երեքշարթի որը Սյաքն զնայ ընկերութեամբ չորս բժշկաց և հարկաւոր դիպելով: Նորին Վսիմի իւրը Այսթանէն 'ի դատ' Թիւրք, Պալատներ, Եւտէմիւշ և ուրիշ տեղատեղի մէջ այցելու զայն իւր պիտի ընէ. ուր լաց 'ի հատարական աստղութեամբ վերաբերեալ տնօրէնութիւններէ՝ քաշտարական պաշտօնակալաց ընթացքը եւս աչքէ պիտի անցնէ:

— Կոհանդիս ընդհանուր կառավարչի Մուսլին մեծաշուք Սրիթարքի Ղրիշորաքի պէյը մօտերս բարձրագոյն թոշտութեամբ Կ. Պօլիս գնաց տաժամանակեայ կ'ըրդէ : Սյո ասթիւ արժան կոհամարմբ զուլութեամբ հրօտարակէլ յիշեալ արժանայորդ պաշտօնատաղին կէնցադաշէտ , իռհնմ ե քաղցրօրայ ընթացքը , որով մեծ յաջողութեամբ ե արժանա որու թեախ 'ի զործ կրդնէ միշտ իւր բարձր ե փախուկ պաշտօնը 'ի զոհոթ իւն բոլոր հաստարակութեան :

— 14 . Պօրայ քաղաքապետական խորհրդոյն նախա-
դահ վեմնա . Ալի—Պէյքը՝ ընկերութեամբ քանի մը պաշ-
տօնակարաց՝ դուք մէջ կը գտնուի մեծա . Աղաբէկեան
Մարկոս Լճի նոսրն , անցեալ շարժու . Իզիլիքն անցա-
ճիարպէրի բերթալու : Դորին Ղ. սեմնութեան յանձնուած
է քննել և Լմանալ Տնարպէրի բաշտօնատարաց ու
մանց ընթացքը՝ որոց զէ՛մ դանգառ եղած է առ Բարձ-
րագոյն Ղ. տուր : Կըստի Թէ վեմնա . Ալի—Պէյքը Հալիս
ևս պիտի երթայ վառն աշպիտի Հարաքաննութեան մը

—Պաշտօնախառ Սուլթանը հաճեցաւ Մէճիտիկ կարգին չորրորդ տառիճանի շքանշանը շնորհելու մեծարդոյ Գասկաշ Յակըր աղայի Բօհաննէնեան , որ Երուսաղէմի մէջ Սաարիոյ հիպատոսարանի առաջին թարգման ուստենադպր (քանչէլէր) եւ միանշամայն փոստայի աւստիչ է : Լեզուաղէտ , կենցաղադէտ եւ զործունեայ , մեծարդոյ Յակըր աղան թի՛ իւր պաշտօնին եւ թի՛ կուսակալաց հետ ունեցած յարաբերութեանցը մէջ մեծ հոգեհմտութեամբ փորուելով՝ ամենուն յարգանքը ու համակրութիւնը ձեռք բերած է :

—Ո՞ր հաշվառ ք Նիկոտո Նիկեմոսին՝ որ Այսաքնի երկու
Թուզոյն ընկերութեան քով կայսերապան գործակալէ,
կայսերական հրովադոտակա պաշտօնատարութեան երկ-
րորդ տոսիճան (տանիչէ) ընկալաւ 'ի վարձատրութիւն
իւր հաւատարմի՜ և գործունեայ ծառայութեանց , զոր
կրնաւուցանէ միշտ կայսերապան կառավարութեանը :

— Իզմիրի Անադրիտ անուն յունարէն լրագիրը՝ Կ. Պոլսոյ Նիօրիօս լրագրէն առնելով հետեւեալ յօդուածը
կը հրատարակէ :

«Գեղար. աէր Խորէն Նար—Պէյ սրբազան Հայ եպիսկոպոսի» որ իւր ազատասէր և յառաջագիմ. կ'սն սկըզբունքներովը ծանօթ է հելլենացի հասարակութեան, յս Թիւրքի կոշտած լրագրոյն մէկ թուոյն մէջ երկար նամակ մի հրատարակեց, որով կրնիւզալէ զիրկին մկրտութիւնը՝ զոր անցեալները Եւրեքարոյն թաղը Յոյն քահանայ մը բրեր է Հայ աղջկան մը՝ որ կողէր Յունաց դասանութիւնը ընդունիլ, և կըզանգասի դառնապէս մէր Պատրիարքարանին զէմ որ թոյլ կուտայ այսպիսի գործքերը. միանգամայն իւր քրիստոնէական բարեհաւանձ ոգովը կըխնդրէ զդադարումն այսպիսի գոշծոց, որոնք ուրիշ դարերու կրպիւրաբերին, յառաջ բերելով ի՛նչ այս երկու եկրոյր ազգերը՝ այսինքն Յոյները և Հայ. յիւր պէտք եկն ապրիլ հըրոյրական միարանութեամբ «Քրիստոս»՝:

Շէհերին մահալաթ վէ Պարոու արալարընտա
քեանին սօքաքլարը պէ հէր կէւն սիւփիւրմէք վէ
թերաքիւմ իաճճէք սիւփրիւնտի իլէ իսանէ վէ տիւ
քեանլարտան վէրիլէճէք սիւփրիւնտիլի ալուպ ա
րապա վէ հայվանաթ թահմիլիլէ իրայէ օլնաճաք
մահալէ վէ եախօտ տերեայէ աթմաք վէ իլթիղա
ի տէն արապա վէ հայվանաթ վէ ատէմլէրի քեն

ստույի պուլսայի ինթիկտամ իթմէք շէրաիթիյէ իշ-
պու իսզմէթին զուհուր իաճճէք թալիպի էօհատէսին
տէ մահճիէ վէ եախօտ սէնէլի սուրէթիյէ վէ
միւնասիպ իւճրէթ իթասը ըլա մազթուան իհալէ
օշմասը մէճլիսի պէլէտիէտէ դարարլաշարըըլմիշ
օլմաղլէ, բաղսլէթ իտէնլերին թարիի վարադատէն
իթիպարէն շիհյալէթ 10 կիւնէ դատար մէճլիս մեղ-
քիւրէ միւրաճաթ իյլէմէսի լաղըմ կէլէճէկի մա-
լիւմ օլմաք իւղրէ իլան օրնաի :

ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀԱՂԼՈՌԻԷԻ
ԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹՅԱՆՔ

Մարդոյս չգտնիցն գրուած էան (սփեթ) շատ յոգեած ըլլալը տոսկարն ախտ մըն է և ջիդեբուն ամենախորրիկ շարժումը կամ զըր-գըւռւթ թիւրը վշտաւի է յոյժ . վշտն զի ուր գտնեալ է անոր գե-ղը . — Միակ զդըր այտ է . բիշ խմէ գինի , դարեւնոր , և ազե-րէն ընկեմելիք . և աւերի աղէկ կըլլայ որ բոլորուպէ հեռանաս ա-նոնցմէ , և ամենին չիման . նմանապէս խաճկէ մի խմեր , և անոր տեղ լծել[ծի . լծելով (չաչ) դոճ եղիք : Այսորին երաւմէն չարի մա-րտը օգ ծծէ , ամեն գիշեր իմ դեղահաստեբես երեք կամ չորս հատ ըլլել է շատ միտ կանր և համեմունդէ (սալաւ) հեռի կեցիր : Եւ լծել այս օգտաւոր կանոնները ճշգրուծեման 'ի գործ գնելու ըլլայ : Պարզ շատով սկիսի հանդուրժան , մարմնիդ առողջ սկիսի ըլլայ և սկիսի մոռնաս լծել զկաց շարժումն ունեցար :

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ

Այս գործանանք վերաբերեալ ամին հիւանդութեանց մէջ կողպանքը չափին աւելի ընթացի կըլն ան կամ բաւական չէին ըլնալ, ինչ ըրաւ կամ աւագը երեկոանց կը համին կամ լմէ առնոց մէջ տարաւ կը դոյնանին մէջքին համապատասխանեմ մարմը: Այս ամին հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Զոր օտէկը դեղահատութեան առաւել տոյնալ հրահանքաց համեմատ և անոր պարբերական ըրել երկկամանք վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը: Այս արարման անոր չափին օգնել լինի մը պիտի մատուցանի, պիտի ըստի դեղերը զուր տեղը գործածուած անիտ օգնէ:

ՍՏԱՄԱԳՍԻ ԱՒՐՈՒՄԻ Ը

Որ և է գեւ մի շէկոյնս ստամբար զօրութեան տորոգել և
սղեկցելու զայն լաւա՞ր ինչպէս այս գեղեցաստեղ - որոնք անարարե-
ւաւորութեան կամ վատմար կերպարքէ պատճառաւս բոլոր թմբը
թմբութեան ա վանեան և կը հասնին 'ի լեարդն (գաւ- թեմբը) , ո-
րոնք զործածութեան կը կարգադրեն - ջլկելու սաստիկ ձգամո՛ւ
"Բաւա՛" գէպերուս մէջ սրանշէլեւ եղբորսմ իմն մի ունի և լեղրի
ստամբարի ամեն անկարգութեաննոր միշտ կը բժշկէ :

ԲՈՐԲՈՔՈՒՄՆ ԹՈՔԱՌԱՋԻՅ (ԴԵՂԵՏ) ՀԱԶ ԵՒ
ՀԱՐՐՈՒՅ Խ

Հիշատութեան պարզաբերեալ գործարանաց Հիւանդութիւնը ամեն ախտէն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է։ Ասանց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջին նշաններն կրնան վրչա կարգադրուիլ Հոյ՛ն օտէ՛կ հաշակաւոր զեղաւորացի միջոցաւ։ Աստիճ. շուտով կը գարմանանք աբան ո՛ր և է աւամանանալով անդարձութիւնը, կը լինի ինչն ինչու խցուած ընչերակնեւը, կը բարեխտանեն ընշատութեան ստատիկ արագութիւնը և կառողութիւն կուտան ընշակողին ու թօշերուն զիւրութեամբ ու կաւանաւորաբն զօրծրեալ։ Այս զեղաճատորը՝ իրենց մարբողական իրութեամբ կը արբեն արիւնը ամեն աղտակութիւններէ, և արիւղանալու կը զրպցնեն զլրութիւնը (սեղեղէ) ընդգէմ ծիւրան ախտի, ընշարկելութեան, և ուրիշ թոքային աղտակութեան,

ՏԿԱՐԱՑԵԱԼ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԲԱՂԿԱՑՈՒԹԻՒՆԷ

Տխարովեան, թուրքեան և զղազաւովեան գեղերու
ըջ, որոնք որ և է բնական կամ գերբնական շփազանցուկն են յա-
նդ եկան են, այս գիշահատիկը այլապէս և նորոգէն ներգործու-
թիւնը միմայդէս օգտաւար է. րանի մարտոյն թիւնը կը վերադա-
տաւէ, մարմնոյն ամէն հիւննոց թափումը կը կանոնաւորէ, զայսին
գրով թիւնը կը քորցնէ, հիւննոցն միտքը կը յարգարէ և գերջա-
նաւ արտօնուի ինչպէս ինչպէս է.

Հոլլանդական զինուորական օգնական զեդերն Են Հե-
տևանալ հրահանգով թեանց համար :

Հնչաբրդեղութիւն,	Յորացաւութիւն,	Թորացաւութիւն,
Դախմային ախար,	Տեւատեսութիւն,	Յաւ որոյմային,
Սիթ (սահեղ),	Զրգողութիւն,	Միզաբրդեղութիւն,
Հարուղլ,	Լնմարտողութիւնը,	Բորբորում,
Ծերաբան ախտ,	Դաւուկն,	Լխար ընդ երաց,
Ժանշ (թանգեղ),	Բարախին սրտի,	Անկանտութիւնը կա-
Սոյլ պարանոցի,	Բար կամ խիշ միզա-	նանց,
Լերնոտութիւն,	նոցի,	Մորթմային հիւանդու-
Լերլի հիւանդութիւնը,	Վիշաղաւութիւն,	թիւնը,
Փոզացաւ,	Երբողիտես ախտ,	Կարտիւնութիւն,

Այս գեղահատերը, որ կը շինուին Հոլլոուէ բժշկին անձա-
կան վերատեսչութեամբը, կը վաճառին իւր գործարանը 'ի Լո-
ուս, Սթրէտն կոչուած թաղը թիւ 234, 'ի գին 1 և 1/2 քլին-
տի, 2 3/4 և 4 1/2 շրմի տուփը, ըստ ժողովրդական

Գլխուէլ արժան է որ տալեալ Հրահանգներ կան ամեն լեզուով
որոցմէ մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տուփին մէջ 'ի տեղե-
կութիւն հիւանդաց , ամեն պարագայից մէջ,

18

Խմբագիր—տէր լրագրոյս ,
Պատկեր Գ. Պալտաշանէան :